

Nicolae Șt. Noica

Ion I.C. Brătianu
inginer constructor și om de stat

Nicolae Șt. Noica

Ion I.C. Brătianu
inginer constructor
și om de stat

Cuvânt înainte de Academician **Mugur Isărescu**,
Guvernatorul Băncii Naționale a României

Ediție îngrijită de **Silvia Colfescu**

2017

Ion I.C. Brătianu
inginer constructor și om de stat

Ediție îngrijită de **Silvia Colfescu**
Fotografii din colecția **Nicolae Șt. Noica**, colecția Arhivele Naționale ale României
și **Biblioteca Academiei Române**
Corector: **Alexandra Ciuciulin**
Copertă și machetare computerizată: **Ecaterina Bordei**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

NOICA, NICOLAE ȘT.

Ion I.C. Brătianu, inginer constructor și om de stat / Nicolae Șt. Noica;

pref.: Mugur Isărescu; ed. îngrijită de Silvia Colfescu. -

București: Vremea, 2017

ISBN 978-973-645-837-8

I. Isărescu, Mugur (pref.)

II. Colfescu, Silvia (ed.)

Copyright © Nicolae Șt. Noica, 2017.

Toate drepturile rezervate.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată în scopul comercializării
fără permisiunea scrisă a Editurii Vremea.

Ion I.C. Brătianu: Inginerul, Omul de Stat și Omul Politic

Îmi face plăcere să scriu „cuvântul înainte” la noua carte a profesorului Nicolae Noica. Iar pentru că tatăl eroului acestei cărți (venerabilul Ion C. Brătianu) era Prim-Ministru când a fost întemeiată Banca Națională României, cu rol decisiv în acel eveniment fundamental din 1880, în timp ce eroul cărții însuși, Ionel, cum i se spunea în familie lui Ion. I.C. Brătianu, îl avea ca mentor pe fondatorul Băncii Naționale, Eugeniu Carada, consider că pentru mine este și o datorie de onoare să scriu această prefață. De altfel, această carte dedicată unui mare fiu al neamului nostru, întregitor de țară, „Ion I.C. Brătianu – inginer constructor și om de stat”, va fi analizată la Banca Națională într-o dezbatere ce va fi organizată în a doua jumătate a lunii iulie.

Apariția acestei cărți constituie un important eveniment editorial, fiindcă se înscrie în suita de comemorări ale momentelor istorice cruciale petrecute acum o sută de ani, între 1916 și 1918, cu un rol decisiv în împlinirea unui ideal de veacuri – Unirea cea Mare. Iată de ce – scrie autorul – am crezut că avem datoria să facem să re trăiască personalitatea celui ce a condus Guvernul României în acele timpuri de la răscrucea istoriei, și a luat principalele decizii după o matură chibzuință.

Preocuparea profesorului Noica pentru arhive o admir de vreme îndelungată. De acolo, din arhive, a scos ani în șir detalii semnificative legate de construcții monumentale, de personalități de seamă ce au dovedit o profundă vocație de ziditori de țară. Profesorul Noica s-a afirmat el însuși ca un veritabil istoric al zidurilor. Viața ne-a arătat că fără scormonitori prin arhive, de talia profesorului Noica, astfel de valori, ce fac parte din patrimoniul național, ar fi rămas ascunse generațiilor de astăzi. Generații care, poate, ar nutri convingerea că noi românii n-avem vocația performanței și, deci, n-am avea de ce să ne mai zbatem pentru a câștiga această cursă în secolul XXI. Profesorul Noica ne propune astfel o mare temă de meditație: „Dacă înaintașii noștri au putut, noi de ce n-am putea?”. Întoarcerile în trecut ale profesorului Noica, de unde aduce dovezi că poporul român are un filon sănătos, sunt dovezi că într-adevăr putem.

Voi mai nota că demersul profesorului Noica este de ordin cultural. Și, când spun „cultural”, am în vedere nu doar latura umanistă a conceptului, desigur fundamentală, ci un întreg ansamblu cuprinzând și cultura financiară, cultura științifică, cultura tehnică. Esențialmente de ordin cultural sunt itinerariile dintre cele mai diferite, printre marile atracții ale „Micului Paris”, ca și faptele acelor oameni cu minți de constructori și cu suflete de artiști care au ridicat adevărate capodopere de arhitectură – palate monumentale, instituții de cultură, clădiri administrative. Parcursând cărțile de până acum ale profesorului Noica, cititorii au aflat detalii tehnice despre mai toate aceste clădiri, care aduc și astăzi faimă capitalei României. Mai cu seamă, au aflat ce fel de climat a făcut posibil ca ele să fie înălțate. Un climat dominat de școli bune, de societăți de debateri și, cu deosebire, de personalități remarcabile, ce au dus pe culmi construcțiile românești. Autorul a descris clădirile, i-a

prezentat pe arhitecți și pe constructori. Și, totodată, a făcut o selecție riguroasă a construcțiilor reprezentative pentru a doua jumătate a veacului al XIX-lea, pentru anii premergători Primului Război Mondial și pentru perioada interbelică. A descris detaliat aceste construcții, le-a analizat în raport cu vremurile în care au fost ridicate, cu stările de lucruri din țară și cu împrejurările interne și internaționale.

Din aceeași perspectivă, a vremurilor și a împrejurărilor, vine acum Nicolae Noica, profesorul, constructorul, omul de cultură, și scoate din arhive, aducându-le în lumina tiparului, date, fapte și idei reprezentative ce definesc o mare personalitate a istoriei patriei: Inginerul, Omul de Stat și Omul Politic Ion I.C. Brătianu. O personalitate strălucită, ce a condus Guvernul României, cu unele întreruperi determinate de conjuncturi istorice ori de interese de stat, între anii 1908 și 1927.

Ion I.C. Brătianu a fost la cârma treburilor țării în vara lui 1914, când a izbucnit Primul Război Mondial iar România a luat atunci decizia înțeleaptă să nu intre în război de partea Puterilor Centrale, alegând neutralitatea; în 1916, când România a decis să intre în război, optând pentru alianța cu Antanta; în decembrie 1916, în timpul retragerii în Moldova, când a format la Iași un guvern de uniune națională; în vara lui 1917, când armata română, înzestrată cu echipamente și arme moderne cumpărate de la aliați și luptând cu eroism, a reperat marile victorii de la Mărăști, Mărășești și Oituz; și desigur în decembrie 1918, când s-a desfășurat Adunarea de la Alba Iulia, Transilvania revenind în trupul Patriei-Mamă.

În vremurile acelea eroice, hotărâtoare pentru soarta țării, și-a dat adevărata valoare Ion I.C. Brătianu, personalitate-blemă a timpului istoric marcat de Primul Război Mondial și de Marea Unire. Și în vremurile ce au urmat, când societatea românească a știut să dezvolte cultura performanței, reușind astfel să asigure refacerea economiei distruse de război, unificarea monetară și financiară, avântul economic.

Noua carte a profesorului Noica, nu numai interesantă, ci și instructivă, se remarcă prin relevarea ideii că performanțe de anvergură celorlalte obținute de Ion. I.C. Brătianu pot fi numai rezultatul unui spirit patriotic format într-o familie de mari patrioți, al unei instrucții și al unei educații alese și al unor împrejurări istorice favorabile. Și, mai ales, al unei mari șanse de a avea un mentor ca Eugeniu Carada, și un îndrumător profesional ca Anghel Saligny, marele constructor fiindu-i mai întâi șef, apoi colaborator apropiat. Sunt ipoteze înfățișate magistral în paginile acestei cărți. Le voi detalia.

FAMILIA: Profesorul Noica descrie, în noua sa carte, o întâmplare petrecută în vara anului 1877, în timpul Războiului de Independență. Ion I.C. Brătianu avea atunci 13 ani și era elev al Colegiului Național Sf. Sava, fiind preocupat de istorie și de ce se întâmplă în țară. Așa că a insistat să-și însoțească tatăl în teatrul de operațiuni, pe malul stâng al Dunării, unde artileria română urma să intre în acțiune împotriva inamicului otoman

aflat pe malul drept al râului. Loviturile artileriei noastre au contribuit la refacerea moralului trupelor și au produs panică în tabăra inamică.

Dar cine era tatăl adolescentului Ion I.C. Brătianu? Nimeni altul decât Prim-Ministrul țării, și totodată Ministrul de Război, Ion C. Brătianu. „Bătrânul” Brătianu, lider liberal proeminent ce se afirmase încă din vremea lui Cuza, în mai multe rânduri Prim-Ministru, ministru al Apărării, ministru al Afacerilor Externe și ministru de Finanțe, s-a aflat în prim-planul vieții politice a țării până în 1888. Și a rămas, până la decesul său în 1891, un intelectual public respectat ca academician, scriitor, pamfletar, cap al unei familii cu opt copii. Aș mai adăuga că, probabil, în vara lui 1877, când Brătianu-tatăl a dat ordin artileriei să deschidă focul, se mai afla acolo încă un Brătianu: generalul Constantin I. Brătianu, văr al Prim-Ministrului. În 1877 era ofițer al armatei române cu gradul de maior de artilerie, participant la Războiul de Independență. De fapt, o întreagă familie („Brătienii”) cu nume celebre a jucat un rol fundamental în educarea și formarea tânărului Ion I.C. Brătianu. Și a constituit, cum observă pe bună dreptate autorul, un factor de presiune pe umerii tânărului Brătianu, împovărându-l cu o imensă răspundere. Pe care și-a onorat-o exemplar.

STUDIILE: Elita intelectuală, care în a doua parte a secolului al XIX-lea s-a angajat în viața politică și a contribuit decisiv la Unirea de la 1859 și la modernizarea țării, s-a format în mari universități din vestul Europei și a revenit în țară pentru a-și servi neamul. Tânărul Ion I.C. Brătianu a fost parte a acestei elite.

După absolvirea, la București, a Colegiului Sf. Sava, ar fi dorit să studieze istoria – marea lui pasiune. Tatăl său a insistat să studieze ingineria... cu gândul că istoria va trebui s-o facă. Așa că a decis să plece la Paris, la Școala de Poduri și Șosele. Nu înainte de a-și îndeplini o primă datorie față de țară. Urmează un stagiul militar de șase luni, ca voluntar, dobândind gradul de sublocotenent de artilerie. Momentul de pe front, din 1877, când avea doar 13 ani, fusese de bun augur. Pleacă apoi la Paris, pentru a îndeplini dorința tatălui său. Ca student, îi trimite lui Ion C. Brătianu o scrisoare în care menționează: „Studiile către care m-ai împins sunt folositoare nu numai unei societăți ca cea română, dar și formării unei judecăți”. Și, totodată, „te învăț să raționezi”. Aici și este, desigur, baza răspunsului pe care, când era Prim-Ministru, i l-a dat marelui istoric Nicolae Iorga, care-i era adversar politic, când l-a întrebat ce-ar avea el de învățat de la un inginer. Răspunsul a venit prompt: „Măsura, domnule profesor, măsura”.

MENTORUL: Acum patru ani, sub egida Băncii Naționale a României, în seria „Restitutio”, a apărut o carte antologică: „Eugeniu Carada. Corespondență și idei inedite”. Citez dintr-un capitol dedicat legăturii strănse dintre Ion C. Brătianu, tatăl lui Ion I.C. Brătianu, și fondatorul Băncii Naționale Eugeniu Carada: „Turcul (apelativ cu care I.C. Brătianu i se adresa lui Carada) este amicul meu cel mai de preț”. Într-un alt capitol găsim o remarcă semnificativă: „Carada, care a fost alături de Brătianu în toate marile momente politice, a continuat să-i rămână fidel, supraveghind îndeaproape carierele fiilor lui”. Aproximativ dintre cei doi titani era binecunoscută în epocă și este un fapt comun acceptat de istoriografia modernă. De ce am redat aceste note? Le-am socolit necesare pentru exacta înțelegere a câtorva afirmații din cartea profesorului Noica, pe care autorul nu le detaliază, considerând probabil semnificația lor subînțeleasă. Citez: „La 10/22 septembrie 1883, Ion I.C. Brătianu, împreună cu Eugeniu Carada, pleacă la Paris, trecând prin Olanda pentru a vizita expoziția internațională deschisă la Amsterdam.” Sau: „După ce a ajuns la Paris, Ion I.C. Brătianu se prezintă la liceul Sainte Barbe (unde urmează cursuri pentru a se obișnui cu particularitățile învățământului francez) fiind însoțit de Eugeniu Carada”. Autorul a consemnat astfel de momente fără să le explice. Pentru a sublinia așadar cât de mare a fost șansa tânărului Ion I.C. Brătianu, în formarea sa, de a-l fi avut ca men-

tor pe Eugeniu Carada, este edificatoare aprecierea lui Nicolae Iorga rostită la trecerea în eternitate a fondatorului Băncii Naționale: „Fără voie, a părăsit lumea în care până la urmă a stat în rândurile întâi ale muncii. Și, ca răzbunare, a lăsat un loc gol, în care nu se va afla, într-o lume care gustă viața cu patimă, un urmaș al virtuților sale de simplitate, renunțare, credință și hărnicie”.

ALTE ÎMPREJURĂRI FAVORABILE: Fără îndoială, este o mare șansă pentru un tânăr, în formarea ca specialist, să aibă la început de carieră un îndrumător înțelept, care să-i analizeze în profunzime aptitudinile, să-i vadă drumul și să-l ajute să-și valorifice vocația. Ion I.C. Brătianu a avut această șansă. A avut-o acasă, în România, unde a decis să revină de îndată ce și-a încheiat studiile, scriindu-i tatălui sau că „este decis să-i fie util țării”. Și că „vrea să trăiască viața din țară alături de ai săi”.

La 1 noiembrie 1889 este numit la Serviciul liniei Fetești-Cernavodă, în calitate de asistent. În 1890 este admis între cadrele Corpului tehnic al statului, ca inginer III. După doi ani, ajunge la Ministerul Lucrărilor Publice, într-un serviciu condus de inginerul inspector general Saligny, „bun cunoscător de oameni”, cum notează Nicolae Noica și cum știm din atâtea și atâtea relatări biografice. A fost o mare șansă a tânărului Brătianu. „Acest tânăr, le-a spus Saligny colaboratorilor săi, într-o zi îmi va da ordine și mie”. Sunt dator să menționez că Anghel Saligny, când nu mai ocupa funcții publice, a activat în calitate de consilier în diferite comitete și consilii, dând sfaturi de ordin tehnic, industrial, economic și chiar financiar. A făcut parte și din consiliul de administrație al Băncii de Scont iar, în perioada 1913-1925, a fost cenzor al Băncii Naționale.

La 31 martie 1897, lui Ion I.C. Brătianu i s-a încredințat portofoliul de ministru al Lucrărilor Publice. A fost începutul unei îndreptățite ascensiuni.

TESTAMENTUL: Aici, la Lucrările Publice, drumul spre vârf a căpătat contur ferm. Au urmat portofoliile ministeriale de la Externe, de la Război și de la Interne.

La 27 decembrie 1908, prin decret regal, a fost numit Prim-Ministru. Trecuseră 17 ani de când tatăl său Ion C. Brătianu, plecând în eternitate, a lăsat un greu testament urmașilor săi: „Mă voi răsuși în mormânt dacă voi, fiii mei, nu întregiți țara”. I-a fost sortit lui Ion I.C. Brătianu să dea viață acestui testament. A luptat din răputeri pentru recunoașterea Marii Uniri. Conducând delegația română la Conferința de Pace de la Versailles, a parat reproșul cu privire la semnarea de către România a unei păci separate cu Puterile Centrale în 1918, la Buftea. A reușit să clarifice semnificația acestui moment istoric greu și să convingă aliații că revendicările teritoriale ale Regatului Român sunt cu totul îndreptățite.

Succesele României Mari, obținute în perioada de după Primul Război Mondial, până la Marea Criză, i se datorează în bună parte. A murit „în timpul și din cauza serviciului”. Această formulă standard i se poate aplica fără greș. Era în noiembrie 1927 și îi fusese reînnoit mandatul de Prim-Ministru cu numai cinci luni în urmă. Copacii mor în picioare.

Profesorul Noica, scriind portretul lui Ion I.C. Brătianu, și-a dovedit preocuparea nu numai pentru lucrurile mari, dar și pentru detalii dintre cele mai semnificative. A știut să caute și a găsit: în bibliotecă, în arhive, în dosarele unor prieteni. Așa s-a conturat această nouă carte, ce apare într-un moment în care comemorăm împlinirea unui secol de la bătăliile eroice din Moldova, din timpul Primului Război Mondial. Și înaintea celebrării centenarului Marii Uniri. O carte pe care o recomand, pentru că merită să fie citită.

Academician Mugur Isărescu

